

Преподобний Федір Острозький – небесний покровитель української державності та острозького музейництва

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника м. Острога

Річницю нашого головного державного свята – Дня Незалежності України – уже 28-й раз ми зустрічаємо 24 серпня. За старим (юліанським) стилем цей день припадає на 11 серпня. Церковний календар вказує, що 11 (24) серпня – день пам'яті преподобного Федора, князя Острозького. Преподобний – це християнський святий, чие земне життя завершилося у монашому сані. Із церковного життєпису святого **Федора Острозького**, як і зі скупих свідчень світських літописів та актових документів, дізнаємося, що він був другим із князів Острозьких, сином і спадкоємцем основоположника династії князя Данила. З-поміж його прямих предків – свята княгиня Ольга, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, король Данило Галицький. Підтвердження прав Федора Острозького на наше місто вперше бачимо в монаршій грамоті 1386 року. Він брав участь у знаменитій битві з німецькими рицарями під Грюнвальдом 1410 року. З тими ж німецьким хрестоносцями князь воював на стороні гуситів Яна Жижки, немало збройно борючись з Польщею за землі Волині й Поділля. На схилі віку князь Федір Острозький відмовився від влади, почестей, земних багатств і слави, ставши монахом Києво-Печерської обителі, де й завершився його земні дні. Уже у XVI ст., а безсумнівно, – у часи митрополита Петра Могили, його

ім'я вшановують серед православних святих, а нетлінні мощі зберігаються в лаврських печерах. Завдяки творам іконопису до нас дійшла низка зображень другого з князів Острозьких.

Невдовзі після падіння кріпацтва визначний волинський краєзнавець та культурно-освітній діяч о. Аполлоній Сендульський спорудив перший храм у честь святого Федора Острозького у своєму селі Сивки Острозького повіту (нині – це Білогірський район на Хмельниччині). Він же видав біографічний нарис і розпочав написання церковної служби в честь цього святого. Розпочату ним працю завершив професор богослов'я Ніжинського історико-філологічного інституту о. Андрій Хойнацький – уродженець Волині.

Після відкриття в Острозі Кирило-Мефодіївського церковного братства і перебудови під братський православний храм колишнього костелу капучинів, один із його приділів був освячений у честь святого Федора Острозького. З 2005 р., як відомо читачам «Замкової гори», у колишньому костелі капучинів відкрили Студентсько-викладацький храм преп. Федора, князя Острозького.

У жовтні 1891 р. в честь Федора Острозького був освячений і один із приділів відбудованого з руїн Богоявленського княжого собору на Замковій горі нашого міста. У травні 1907 р. з Києво-Печерської лаври в собор було перенесено частку мощей преподобного Федора Острозького. У ті травневі дні в Острозі вперше пролунала підготовлена отця-

ми Аполлонієм Сендульським та Андрієм Хойнацьким церковна служба в честь святого. Ця подія стала одним із стимулів активізації громадського життя Острога у справі збереження історико-культурної спадщини міста.

1909 року в Острозі постало релігійно-просвітницьке та науково-краєзнавче об'єднання – Братство імені князів Острозьких під покровом преподобного Федора, князя Острозького. 11 (24) серпня 1909 року – 110 років тому – Братство вперше відзначило день пам'яті свого небесного покровителя. Воно стало ініціатором реставрації Вежі Мурованої (замку князів Острозьких) та відкриття у ній історичного музею. Ця вікопона подія відбулася 11 (24) серпня 1916 року. Натхненником запускання братства, реставрації замку й організації музейного осередку був о. Михайло Тучемський. Отож, нині святкового серпневого дня головний музей нашого історико-культурного заповідника відзначає свою 103-ю річницю.

Нагадаємо читачам, що перед Першою світовою війною ім'я святого Федора Острозького мала церковно-вчительська школа в історичному селі Дермань, яка підготувала не одне покоління сільських вчителів.

А вже в роки незалежної України, коли у вересні 2000 року на державному рівні відзначали 900-ліття першої писемної згадки про Острог, князь Федір Острозький разом із двома прямими своїми нащадками постав у бронзі на головній площі нашого міста.